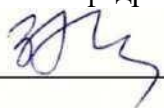

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

Іван ЗУЛЯК

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ ДУМКИ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В9 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ
Освітня програма	ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

Робоча програма «Історія української історичної думки» для здобувачів другого рівня вищої освіти програми «Історія та археологія».

Розробник: Іван КУЦІЙ, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук. Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року.

Завідувач кафедри історії України,
археології та спеціальних галузей
історичних наук, доктор історичних
наук, професор

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom, positioned above a thin horizontal line.

Іван ЗУЛЯК

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Історія та археологія
2	Спеціальність	В9 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ
3	Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
4	Рівень вищої освіти	другий рівень вищої освіти
5	Форма навчання	денна
6	Статус дисципліни	обов'язкова, професійна підготовка
7	Мова навчання	українська
8	Курс	1
9	Семестр	2
10	Обсяг дисципліни в кредитах	3
11	Загальна кількість годин	90
12	Кількість змістових модулів	2
13	Аудиторні заняття (год.)	30
14	Лекції (год.)	10
15	Практичні заняття (год.)	20
16	Самостійна робота (год.)	60
17	Вид ІНДЗ	реферативно-аналітична доповідь
18	Форма підсумкового контролю	Залік

Частка годин аудиторних занять становить: для денної форми навчання – 33,3 %; заочна форма навчання за освітньою програмою не передбачена.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є:

сформувані у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти систему поглиблених теоретичних та прикладних знань та практичних навичок дослідницької роботи із сфери історії та сучасного стану української історичної думки. Дисципліна посідає вагомe місце в освітній програмі як інструментарій, що інтегрує класичні традиції української історіографії із сучасними міждисциплінарними підходами та новітніми підходами до гуманітарних досліджень, забезпечуючи формування ключових дослідницьких та аналітичних компетентностей майбутнього історика.

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- **ЗК01.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (*Аналіз еволюції концепцій української історіографії (від літописання до сучасності).*
- **ЗК03.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (*Підготовка та захист усних доповідей державною мовою про представників української історичної думки.*).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):
- **СК04.** Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки (*Порівняльний аналіз підходів різних історичних шкіл (народницької, державницької, марксистської) до трактування ключових подій.*).

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання (**ПРН**):

- **ПРН01.** Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень (*Критичний огляд наукових концепцій конкретного історика / наукової школи*).
- **ПРН02.** Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології (*Рецензування наукової статті або монографії з історіографії*).

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна вивчається в другому семестрі першого курсу та базується на знаннях, вміннях і навичках, здобутих під час опанування таких обов'язкових компонентів освітньої програми першого семестру:

«Методика наукових досліджень» (ОК 1): формує первинні вміння планувати науковий пошук, висувати й перевіряти дослідницькі гіпотези, обирати загальнонаукові методи та структурувати власні тексти з суворим дотриманням принципів академічної доброчесності;

«Філософія науки» (ОК 2): надає базовий понятійно-категоріальний апарат для осмислення розвитку наукового знання, еволюції наукових парадигм та гносеологічних проблем, без яких неможливе глибоке критичне розуміння сучасних історіографічних концепцій;

«Теорія та методологія історичних досліджень» (ОК 9): формує знання про розвиток методології історії, наукові школи XIX — початку XX ст., формування історичного мислення в Україні та деколонізацію української історіографії, а також навички критики джерел, що є безпосередньою основою історіографічного аналізу;

«Архівні інформаційні ресурси» (ОК 14): забезпечує розуміння класичної евристики, структури архівних фондів та методів традиційної критики джерел, що дозволяє здійснити якісний перехід до аналізу деконструйованих, усних та новітніх цифрових історичних джерел;

«Історичне музєєзнавство» (ОК 13): розвиває розуміння історичної пам'яті, політики пам'яті та Memory Studies, необхідне для аналізу сучасного стану історіографії;

«Новітні методики археологічних досліджень» (ОК 7): дає уявлення про сучасні методи археології, що необхідно для оцінювання внеску істориків-археологів (М. Грушевського, Я. Пастернака, Д. Яворницького) та розвитку археологічної науки в Україні.

Паралельно в другому семестрі вивчаються «Цифрові технології в освіті і науці: тренінг-курс» (ОК 3), що формує навички роботи з електронними бібліотеками, цифровими архівами, періодикою та бібліографічними менеджерами; «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» (ОК 4), необхідна для опрацювання іншомовної (зокрема діаспорної) історіографії; виробнича науково-дослідна практика в архіві (ОК 15), у межах якої закріплюються навички роботи з архівними джерелами.

Знання з дисципліни використовуються під час вивчення «Культурної антропології» (ОК 10) та «Міжнародних відносин і зовнішньої політики України» (ОК 12), проходження виробничої педагогічної практики (ОК 16) і підготовки історіографічної частини кваліфікаційної роботи (А 1).

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Становлення української історичної думки

Тема 1. Давньоруське літописання як періодджерело української історичної думки

Специфіка давньоруського літописання як синкретичного жанру давньоукраїнського письменства та джерела з історії суспільно-політичної думки. «Повість минулих літ» як перший фундаментальний історико-літературний зведення: витоки, концепція походження Русі та традиція спадкоємності київської князівської династії. Ідейно-тематична спрямованість Київського літопису XII ст.: осмислення князівських міжусобиць, ідея державних єдності та роль захисту кордонів держави. Галицько-Волинський літопис як вишина та фінал давньоруської хронікографії: стилістичні особливості, прагнення світського біографізму та обґрунтування державності династії Романовичів. Джерелознавча база літописних зводів: використання усних переказів, церковнослов'янських пам'яток, візантійських хронік та юридичних актів. Трансляція християнсько-провіденційного світогляду в інтерпретації історичного процесу. Літописні традиції як підґрунтя формувань української самосвідомості та їхній вплив на пізніші історичні концепції.

Тема 2. Козацько-барокове історіописання другої половини 17–18 ст.: утвердження «козацького міфу» України

Соціокультурні передумови виникнення та релігійно-ідеологічні основи ранньомодерного козацького історіописання. Літопис Самовидця як джерело опису Національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького та генезис формування козацької державності. Історична концепція та композиційні особливості Літопису Грабянки: літературне оформлення правового статусу козацького стану. Комплексний історико-монументальний твір Самійла Величка: висвітлення політичної історії Гетьманщини та критика внутрішньополітичного розколу. Формування «козацького міфу» України як ідеологічної системи захисту автономних прав Війська Запорозького. Вплив західноєвропейської

барокової естетики та риторики на концептуалізацію причинно-наслідкових зв'язків історіописання. Еволюція уявлень про руський/український народ, його територіальні та політичні межі у працях козацької старшини. Трансформація традиційного літописного жанру в напрямку наративної історіографії та її значення для збереження національної пам'яті у XVIII ст.

Тема 3. «Історія Русів» як фундамент української модерної історичної свідомості

Проблема авторства, датування та соціокультурні обставини виникнення «Історії Русів». Ідейний зміст пам'ятки: обґрунтування концепції рівноправності українського народу у взаєминах із сусідніми державами. Реконструювання історичного минулого крізь призму теорії природного права та державно-політичного автономізму. Осмислення козацької доби як золотого віку української історії та провідного чинника державотворення. Образ Б. Хмельницького та оцінка Переяславської угоди 1654 року у трактуванні автора. Антиімперський та антиколоніальний пафос пам'ятки у висвітленні подій кінця XVII — початку XVIII століть. Вплив «Історії Русів» на формування романтичної історіографії та романтичного етапу українського національного відродження. Джерелознавчий аналіз твору: межа між документальною точністю, міфологізацією та художньою вигадкою. Значення пам'ятки як містка між ранньомодерною козацькою ідеологією та модерним українським націєтворенням.

Тема 4. Оформлення української історичної думки в епоху просвітництва та романтизму

Розподіл історичної думки між освіченим раціоналізмом та романтичним націєтворенням. Осмислення спадщини козацького літописання та виникнення зацікавлення джерелами. Формування дворянсько-козацької історіографії (Д. Бантиш-Каменський, М. Маркевич). Становлення фольклористики, етнографії та розгортання романтичного дискурсу самотності українського народу (розвідки М. Максимовича, діяльність Кирило-Мефодіївського товариства та раннього М. Костомарова).

Тема 5. Микола Костомаров як «історик-художник» в українському історіографічному процесі

Становлення М.Костомарова як вченого-історика. Науковий доробок Миколи Костомарова. Романтичні впливи й народницька методологія в історичних працях вченого. Концепція «двох руських народностей». Романтичне осмислення козащини та фольклору як джерела історичного знання. Проблема відмінностей етнонаціонального характеру. Концепція федеративного устрою давньої Русі. Студії давньоруської історії. Цивілізаційні переконання М.Костомарова: погляди на Слов'янщину, Європу/Захід та Схід/Азію. Сов'янофільство та М.Костомаров. «Історик-художник»: специфіка костомарівського стилю історіописання. Біографічні студії М.Костомарова: «Руська історія в життєписах її головних діячів». М.Костомаров як дослідник російської ментальності й російського «народного духу». Історія Московського царства у науковій спадщині М.Костомарова.

Модуль 2. Трансформації української історичної думки в умовах викликів кін. XIX – поч. XXI ст.

Тема 6. Народницький етап утвердження української історичної думки

Соціокультурні чинники та філософські витоки виникнення народницького напрямку в українській історіографії середини – другої половини XIX століття. Вплив ідей романтизму, східноєвропейського слов'янофільства та позитивізму на концептуалізацію історичного минулого. Формування нової історіографічної парадигми: зміщення фокусу досліджень із держави та династій на народні маси як головного суб'єкта історії. Історико-соціологічні та політичні погляди Михайла Драгоманова: критика державних інститутів, ідея громадівського соціалізму та європеїзація українського питання. Наукова діяльність Володимира Антоновича: критичне джерелознавство, створення Київської документальної школи та

обґрунтування концепції «вічевого ладу». Розбудова науково-інституційної бази народництва: діяльність Південно-Західного відділу Імператорського Руського географічного товариства, Тимчасової комісії для розгляду давніх актів та журналу «Киевская старина». Переосмислення козацької доби, гайдамацтва та селянських рухів як проявів прагнення народу до соціальної та національної свободи. Значення народницького етапу для закладення наукового фундаменту української історіографії, збереження національної пам'яті та підготовки підґрунтя для модерного державотворення.

Тема 7. Михайло Грушевський та його історична школа в українській історичній думці
Формування наукових поглядів М. Грушевського під впливом В. Антоновича та Львівський період його діяльності як осередок українського наукового життя. Концептуальні засади праці «Історія України-Руси»: спростування схеми імперської історіографії та обґрунтування самостійності українського історичного процесу. Народницька та народно-державницька парадигми в науковому доробку вченого: пріоритет народних мас як суб'єкта історії. Методологічний інструментарій та джерелознавча база досліджень М. Грушевського: поєднання порівняльно-історичного методів, критичного аналізу та інтердисциплінарних підходів. Науково-організаційна діяльність вченого на чолі Наукового товариства імені Шевченка та розбудова українських наукових інституцій у Києві у 1920-х роках. Археологічний досвід та доробок вченого. Інституційне проектування та функціонування історичної школи М. Грушевського (Львівсько-Київський період): напрями досліджень, тематика та учні (С. Томашівський, І. Крип'якевич, В. Герасимчук, Й. Гермайзе та інші). Вплив школи М. Грушевського на розвиток українознавства, джерелознавства, археографії та бібліографії. Репресії проти представників школи Грушевського в умовах радянського тоталітаризму та її спадщина у зарубіжній і модерній вітчизняній історіографії.

Тема 8. Державницький напрям української історичної думки

Формування державницької парадигми в українській історіографії першої третини ХХ ст. як реакція на поразку Української революції 1917–1921 рр. та кризи народництва. Науково-концептуальний доробок В'ячеслава Липинського: теорія українського класократичного монархізму, роль провідного стану (еліти) та ідея політичного націєтворення. Історико-правова та державницька концепція Степана Томашівського: переосмислення Галицько-Волинського князівства як першої суто української держави. Теоретичні розробки Дмитра Дорошенка: опрацювання історії козацько-гетьманської держави та системний виклад історії України з державницьких позицій. Науковий доробок Івана Крип'якевича та інших представників львівської осередку державницької школи. Специфіка сприйняття державотворчих процесів: пріоритет інституту держави, політичного інституціоналізму та правової культури над соціально-економічними чинниками. Переосмислення ролі козащини, гетьманату та козацької старшини в контексті розбудови української інституційної традиції. Методологічні засади державницького напрямку: поєднання критичного джерелознавства, порівняльно-історичного аналізу та політико-соціологічних концепцій. Занепад і заборона державницького напрямку в радянській Україні та його подальша розбудова в умовах української міжвоєнної й повоєнної еміграції. Археологічні студії Ярослава Пастернака. Вплив державницької школи на формування сучасної національної історіографії та концептуалізацію історії української державності.

Тема 9. «Радянська» української історичної думки (1920-і – 1980-і рр.): між марксизмом та імперською парадигмою

«Радянський виклик»: академічна наука між українізацією, репресіями та партійною цензурою. Розвиток історичних та археологічних студій у 1920-х рр. (ВУАН, ВУФК) та їх трагічне згорання у добу «Розстріляного відродження». Запровадження обов'язкової марксистсько-ленінської методології, жорсткого класового підходу та концепції «возз'єднання двох братніх народів». Заснування Інституту історії матеріальної культури АН УРСР (1934 р.) та Інституту археології АН УРСР (1938). Впровадження стадіальної теорії соціально-

економічних формацій. Деструктивний вплив постанови про боротьбу з «буржуазним націоналізмом». Впровадження концепту «давньоруської колиски» трьох східнослов'янських народів. Траєкторії розвитку науки в умовах Хрущовської відлиги та подальшого застою: між партійною кон'юнктурою і джерелознавчим позитивізмом (праці О. Компан, М. Брайчевського, О. Апанович). Козакознавчі та археологічні студії Д. Яворницького.

Тема 10. Українська історична думка в епоху «постмодерного виклику»

Інституційна дерадянізація та концептуальний пошук у добу Незалежності. Повернення замовчуваних імен, архівна революція та перевидання праць класиків. Криза радянської методології та перехідний етап: від марксизму до неонародництва та національно-центричного відродження. Реформування Інституту історії України НАН України та академічної системи. Проблеми трансформації археологічної науки в Україні. Роль Інституту археології НАН України. Постмодерний виклик: від лінійного нарративу до методологічного плюралізму. Інкорпорація засад антропологічного, лінгвістичного та культурного «поворотів». Поява нової соціальної історії, мікроісторії, історії уявлень та гендерних досліджень (праці Н. Яковенко, Я. Грицака). Деконструкція застиглих національних міфів, дискусії довкола концепцій «своєї/чужої» історії та пам'яті. Сучасний стан історіографії: студії пам'яті, деколонізація та публічна історія. Переосмислення канону під впливом постколоніальних та деколоніальних теорій. Історія імперій, пограниччя, транснаціональні та компаративні підходи. Становлення MemoryStudies, комеморативні війни та роль публічної історії у формуванні національної ідентичності в умовах сучасних безпекових викликів.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	практичні	Самостійна робота		лекції	практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.Становлення української історичної думки								
Тема 1. Давньоруське літописання як першоджерело української історичної думки	8	-	2	6				
Тема 2. Козацько-барокове історіописання другої половини 17–18 ст.: утвердження «козацького міфу» України	8	-	2	6				
Тема 3. «Історія Русів» як фундамент української модерної історичної свідомості	8	-	2	6				
Тема 4. Оформлення української історичної думки в епоху просвітництва та романтизму	10	2	2	6				
Тема 5. Микола Костомаров як «історик-художник» в українському історіографічному процесі	10	2	2	6				
Разом за змістовим модулем 1	44	4	10	30				
Змістовий модуль 2. Трансформації української історичної думки в умовах викликів кін. XIX – поч. XXI ст.								
Тема 6. Народницький етап утвердження української історичної думки	10	2	2	6				
Тема 7. Михайло Грушевський та його історична школа в українській історичній думці	8	-	2	6				
Тема 8. Державницький напрям української історичної думки	8	-	2	6				
Тема 9. «Радянізація» української історичної думки (1920-і – 1980-і рр.): між марксизмом та імперською парадигмою	10	2	2	6				
Тема 10. Українська історична думка в епоху «постмодерного виклику»	10	2	2	6				
Разом за змістовим модулем 2	46	6	10	30				
Всього годин	90	10	20	60				

5.3. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	<i>Модуль 1. Становлення української історичної думки</i>		-
1	Тема 1. Давньоруське літописання як першоджерело української історичної думки	-	-
2	Тема 2. Козацько-барокове історіописання другої половини 17–18 ст.: утвердження «козацького міфу» України	-	-
3	Тема 3. «Історія Русів» як фундамент української модерної історичної свідомості	-	-
4	Тема 4. Оформлення української історичної думки в епоху просвітництва та романтизму	2	-
5	Тема 5. Микола Костомаров як «історик-художник» в українському історіографічному процесі	2	-
	Разом за модулем:	4	-
<i>Модуль 2. Трансформації української історичної думки в умовах викликів кін. XIX – поч. XXI ст.</i>			
6	Тема 6. Народницький етап утвердження української історичної думки	2	-
7	Тема 7. Михайло Грушевський та його історична школа в українській історичній думці	2	-
8	Тема 8. Державницький напрям української історичної думки		-
9	Тема 9. «Радянізація» української історичної думки (1920-і – 1980-і рр.): між марксизмом та імперською парадигмою		-
10	Тема 10. Українська історична думка в епоху «постмодерного виклику»	2	-
	Разом за модулем:	6	-
	Всього годин	10	-

5.4. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	К-сть год.	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1. Становлення української історичної думки			
1	Тема 1. Давньоруське літописання як першоджерело української історичної думки	2	-
2	Тема 2. Козацько-барокове історіописання другої половини 17–18 ст.: утвердження «козацького міфу» України	2	-
3	Тема 3. «Історія Русів» як фундамент української модерної історичної свідомості	2	-
4	Тема 4. Оформлення української історичної думки в епоху просвітництва та романтизму	2	-
5	Тема 5. Микола Костомаров як «історик-художник» в українському історіографічному процесі	2	-
	Разом за модулем:	10	-
Модуль 2.Трансформації української історичної думки в умовах викликів кін. ХІХ – поч. ХХІ ст.			
6	Тема 6. Народницький етап утвердження української історичної думки	2	-
7	Тема 7. Михайло Грушевський та його історична школа в українській історичній думці	2	-
8	Тема 8. Державницький напрям української історичної думки	2	-
9	Тема 9. «Радянiзацiя» української історичної думки (1920-і – 1980-і рр.): між марксизмом та імперською парадигмою	2	-
10	Тема 10. Українська історична думка в епоху «постмодерного виклику»	2	-
	Разом за модулем:	10	-
Всього годин		20	-

5.5. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		Денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Давньоруське літописання як першоджерело української історичної думки	6	-
2	Тема 2. Козацько-барокове історіописання другої половини 17–18 ст.: утвердження «козацького міфу» України	6	-
3	Тема 3. «Історія Русів» як фундамент української модерної історичної свідомості	6	-
4	Тема 4. Оформлення української історичної думки в епоху просвітництва та романтизму	6	-
5	Тема 5. Микола Костомаров як «історик-художник» в українському історіографічному процесі	6	-
6	Тема 6. Народницький етап утвердження української історичної думки	6	-
7	Тема 7. Михайло Грушевський та його історична школа в українській історичній думці	6	-
8	Тема 8. Державницький напрям української історичної думки	6	-
9	Тема 9. «Радянізація» української історичної думки (1920-і – 1980-і рр.): між марксизмом та імперською парадигмою	6	-
10	Тема 10. Українська історична думка в епоху «постмодерного виклику»	6	-
	Всього годин	60	-

5.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

№ теми	Назва теми		
	«Історія Русів» як перехідний місток між козацьким літописанням та романтичною історіографією XIX ст.		
	Етнографічні дослідження М. Максимовича та їхній вплив на становлення українського націєтворення.		
	Історична концепція Кирило-Мефодіївського братства: синтез християнства, слов'янофільства та романтизму.		
	Візія козацької доби у творчості М. Костомарова: між народницьким ідеал-романтизмом та науковим критицизмом.		
	Суспільно-політична та історіографічна спадщина Д. Бантиш-Каменського і М. Маркевича: порівняльний аналіз.		
	Київська документальна школа В. Антоновича: методологічні засади та внесок у розвиток критичного джерелознавства.		
	Народницька парадигма в українській історіографії другої половини XIX ст.: здобутки та методологічні обмеження.		
	Роль Наукового товариства імені Шевченка у Львові як інституційної основи української академічної науки.		
	«Схема історії України» М. Грушевського: деконструкція схематизму імперської історіографії та обґрунтування суб'єктності українського народу.		
	Соціально-економічні та правові дослідження в українській історіографії першої третини XX ст. (М. Василенко, М. Слабченко, Д. Багалій).		
	Український Вільний Університет у Празі та Мюнхені як осередок збереження та розвитку національної наукової думки.		

	Внесок Українського наукового інституту Гарвардського університету у популяризацію українознавчих студій у Західному світі.		
	Деколонізація української історіографії як сучасний методологічний напрям.		
	Рецепція західних методологічних підходів у працях науковців української діаспори (О. Пріцак, І. Лисяк-Рудницький).		
	Трагедія «Розстріляного відродження» в українській історичній науці: ідеологічні погроми, репресії та згортання наукових шкіл 1930-х рр.		
	Марксистсько-ленінська догматизація радянської історіографії: концепт «возз'єднання двох братніх народів» та його ідеологічна функція.		
	Концепція «давньоруської колиски» в радянській історіографії 1950–1980-х рр. як інструмент нівелювання української самобутності.		
	Джерелознавчий позитивізм як форма пасивного спротиву партійній кон'юктурі в працях О. Компан, М. Брайчевського та О. Апанович.		
	«Приєднання чи возз'єднання?»: дискусійна праця М. Брайчевського та її наслідки для української радянської історіографії.		
	«Архівна революція» початку 1990-х років та її вплив на подолання білих плям в історії України.		

6. Форми та методи навчання

В ході вивчення навчальної дисципліни «Історія української історичної думки» заплановано використання комплексу сучасних форм та методів навчання, що відповідають студентоцентрованому, практико- та проблемно-орієнтованому підходам із елементами самоосвіти.

Форми навчання: Освітній процес здійснюється через традиційні, проблемні та інтерактивні лекції, семінари й семінари-дискусії, присвячені деконструкції історичних текстів, а також практичні заняття з методологічного аналізу джерел. Важливою складовою є самостійна робота здобувачів освіти, індивідуальні навчально-дослідні завдання, що передбачають підготовку наукових доповідей, та науково-дослідна робота студентів над методологічним апаратом кваліфікаційних досліджень. Навчання організовано як у традиційному форматі, так і як дистанційне навчання із застосуванням електронних освітніх платформ (зокрема Moodle), що включає виконання та захист проєктів, мультимедійних презентацій, а також групові та індивідуальні консультації.

Методи навчання: У процесі викладання використовуються словесні методи, такі як теоретичне пояснення, наукова розповідь, евристична бесіда, керована дискусія та інструктаж щодо роботи з наукометричними базами даних. Візуалізація та концептуалізація методологічних підходів забезпечується через наочні методи: демонстрацію, ілюстрацію, активне використання мультимедійних презентацій та відеоматеріалів (інтерв'ю з істориками, лекції провідних методологів). Практичні навички відпрацьовуються через практичні методи, що включають виконання вправ, практичних робіт з аналізу текстів та розв'язування ситуаційних завдань із критики джерел. Стимулювання наукового пошуку відбувається через проблемно-пошукові методи (проблемний виклад, евристична бесіда, дослідницький метод) та метод проєктів. Інтерактивна взаємодія реалізується через метод аналізу конкретних ситуацій (casestudy) на прикладі відомих історичних досліджень, дебати, круглі столи, мозковий штурм та роботу в малих групах, що поєднується з інформаційно-комунікаційними методами із застосуванням цифрових технологій та онлайн-ресурсів.

Сприяння формуванню м'яких навичок (SoftSkills) здобувачів

Вивчення генези української історичної думки безпосередньо сприяють формуванню та розвитку м'яких навичок здобувачів вищої освіти:

1. **Проектне навчання та дослідницький метод** сприяють розвитку критичного мислення, комунікації, командної роботи та креативності. Індивідуальні та групові

проекти (наприклад, моделювання дизайну історичного дослідження) дозволяють студентам працювати над реальними науковими завданнями, де потрібно розв'язувати методологічні проблеми, самостійно шукати нестандартні підходи, співпрацювати з іншими та публічно презентувати й захищати свої ідеї.

2. **Метод кейсів (casestudy) та симуляції.** Ці методи дозволяють студентам зануритися в різні наукові та пізнавальні ситуації (наприклад, аналіз колізій та контроверсій в історіографічних першоджерелах), де вони мають вирішувати інтелектуальні конфлікти, адаптуватися до складних умов інтерпретації минулого, долати упередженість і використовувати свої емоційні та комунікативні навички для досягнення об'єктивності.
3. **Дебати, круглі столи та семінари-дискусії** розвивають навички наукової аргументації, активного слухання та глибокого критичного мислення. Полеміка навколо альтернативних історичних теорій і парадигм стимулює здобувачів розглядати різні погляди, поважати мультикультурність та плюралізм думок, толерантно і водночас переконливо аргументувати власну наукову позицію.
4. **Рефлексія та самоаналіз.** Включення рефлексивних практик, таких як методологічний самоаналіз власного дослідження, написання критичних есе-рецензій та обговорення труднощів самостійної роботи, допомагає здобувачам краще розуміти свої інтелектуальні емоції, сильні та слабкі сторони як дослідників, а також ставати більш усвідомленими та самостійними у своїх наукових діях і рішеннях.
5. **Інтерактивне та дистанційне навчання.** Використання інтерактивних платформ і технологій, таких як онлайн-курси на базі Moodle, вебінари, віртуальні дошки для спільної роботи та цифрові інструменти (DigitalHumanities), дозволяє здобувачам розвивати адаптаційні та технічні навички в умовах сучасного цифрового суспільства, підвищувати інформаційну грамотність і креативність у візуалізації наукових результатів.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усна відповідь / участь у дискусії на практичному занятті** – демонструє засвоєння теоретичного матеріалу теми, вміння аналізувати історіографічні концепції та вести аргументовану наукову дискусію з приводу науково-історичних інтерпретацій;
- аналіз історіографічного першоджерела (тексту історичної праці)** – демонструє здатність застосовувати методи історіографічного аналізу;
- презентація / індивідуальне навчально-дослідне завдання (доповідь, есе, огляд)** – демонструє здатність самостійно опрацювати наукову літературу, систематизувати й критично викласти матеріал з обраної проблематики;
- усний залік** – перевіряє цілісне розуміння теоретико-методологічних засад історичної науки та вміння застосовувати їх до самостійно обраної дослідницької проблеми.

8. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі форми контролю: поточний контроль, проміжний (модульний) контроль, підсумковий (семестровий) контроль.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті у формі оцінювання усних відповідей, участі в дискусіях, аналізу історіографічних першоджерел і виконання практичних завдань, а також перевірки завдань самостійної роботи здобувачів.

Модульний контроль застосовується двічі: після завершення Змістового модуля 1 (Теми 1–5) та після завершення Змістового модуля 2 (Теми 6–10). Оцінка модульного контролю складається з балів, накопичених упродовж вивчення відповідного змістового модуля.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі усного заліку в термін, визначений графіком підсумкового контролю, і передбачає перевірку розуміння теоретико-методологічних проблем курсу та вміння застосовувати їх до обраної теми магістерського дослідження.

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Політика оцінювання

Кожна тема курсу (Т1–Т10) оцінюється в діапазоні 0–7 балів за такими критеріями:

7-6 балів – здобувач вільно володіє теоретичним матеріалом теми, самостійно аналізує історіографічні джерела чи наукові тексти, аргументовано висловлює власну позицію під час дискусії, безпомилково виконує практичне завдання (аналіз історіографічного першоджерела, застосування методики історіографічного аналізу тощо);

5-4 бали – здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, виконує практичне завдання з незначними неточностями, потребує уточнювальних запитань під час дискусії;

3-1 бал – здобувач фрагментарно володіє матеріалом теми, практичне завдання виконано зі значними помилками або лише частково;

0 балів – здобувач не володіє матеріалом теми або не виконав завдання.

Завдання самостійної роботи (розділ 5.5) перевіряються шляхом усного опитування на початку практичного заняття, до якого вони належать, а також ураховуються під час оцінювання відповідного практичного заняття (аналіз підготовлених матеріалів, глосаріїв, порівняльних таблиць, схем періодизації тощо); окремого тестування завдань самостійної роботи не передбачено.

ІНДЗ (10 балів) – індивідуальне навчально-дослідне завдання (реферативно-аналітична доповідь за темою з переліку 5.6 або за узгодженою з викладачем темою, дотичною до магістерського дослідження здобувача).

Критерії оцінювання: обґрунтованість вибору теми та джерельної бази (0–3 бали); повнота й критичність аналізу наукової літератури (0–5 бали); самостійність висновків та якість академічного оформлення (0–2 бали).

Підсумковий контроль (20 балів) – усний залік за білетами, що охоплюють ключові теми обох змістових модулів; кожен білет містить два теоретичні питання (по 8 балів кожне за повноту розкриття, володіння понятійним апаратом і здатність критично зіставляти наукові підходи) та одне практико-орієнтоване завдання, пов'язане із застосуванням методу до аналізу джерела чи проблеми (4 бали).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне і модульне оцінювання											Підсумковий (заліковий) контроль	Підсумкова оцінка
ЗМ 1 (40 балів)					ЗМ 2 (40 балів)					ІНДЗ		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	10	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS100- бальна	Оцінка ECTS літерна	Оцінка за національною шкалою
		залік
90 – 100	A	відмінно

85-89	B	добре
75-84	C	
64-74	D	задовільно
60-64	E	
35-59	FX	незадовільно

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

У випадку виникнення конфліктних ситуацій, керуватися нормами «Положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка».

Політика щодо академічної доброчесності: Обов'язково дотримуватися «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Списування під час розв'язання тестових завдань та написання контрольних робіт є забороненим. Доцільність та дозвіл використання мобільних пристроїв визначається викладачем у кожному конкретному випадку під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, дуальна форма здобуття освіти, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн форматі за погодженням із керівником курсу.

10. Політика використання ІІІ в межах навчальної дисципліни

Використання технологій генеративного ІІІ під час вивчення дисципліни регулюється чинним законодавством України та обов'язковим є дотримання *«Політики використання штучного інтелекту у науково-технічній та інноваційній діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка»*.

Дозволені межі застосування: ІІІ дозволено використовувати виключно як допоміжний інструмент для пошуку, структурування історіографічних даних, технічного оформлення бібліографії, перекладу та стилістичного редагування власного авторського тексту.

Заборони та ризики: заборонено повне або часткове копіювання згенерованого тексту під виглядом власних результатів (кваліфікується як плагіат). Здобувач несе персональну відповідальність за точність фактів і джерел, оскільки ІІІ не володіє методами історичної критики та схильний до фабрикації даних (галюцинацій).

Обов'язкове маркування: у разі залучення ІІІ на будь-якому етапі роботи, здобувач зобов'язаний чітко зазначити це у тексті або примітках (із вказанням назви моделі та характеру виконаної нею операції).

Недеклароване використання ІІІ для заміни самостійної роботи є порушенням академічної доброчесності й передбачає академічну відповідальність.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Мультимедійне обладнання – проєктор/мультимедійна дошка для лекційних і практичних занять; персональні комп'ютери/ноутбуки з доступом до інтернету для роботи з електронними базами даних і цифровими джерелами.

Платформа дистанційного навчання Moodle – розміщення навчальних матеріалів, тестових завдань, організація вебінарів і асинхронної комунікації зі здобувачами.

Бібліографічні менеджери Citavi, Zotero або Mendeley – для формування бібліографії, роботи з науковою літературою та оформлення посилань під час підготовки ІНДЗ і практичних завдань.

Електронні бібліотеки та архіви – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), електронний архів україніки, електронні каталоги наукових видавництв (JSTOR, CambridgeCore тощо) – для пошуку та опрацювання наукової літератури й джерел.

Стандартний офісний пакет (Microsoft Office/LibreOffice) – для підготовки текстових робіт, презентацій та таблиць у межах практичних занять і ІНДЗ.

12. Рекомендована література

Основна

1. Журба О. Становлення української археографії: Люди, ідеї, інституції. Дніпропетровськ, 2003.
2. Історія української культури: У п'яти томах / Редкол. Б.Патон (голова) та ін. Т. 1 4 (2). К.: Наукова думка, 2001 – 2005.
3. Історична наука на порозі ХХІ ст.: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції.(м. Харків, 13 17 листопада 1995 р.). Харків, 1995. 356 с.
4. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. К.: Вища школа, 2002. 432 с.
5. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витoki, розвиток, проблеми. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. 520 с.
6. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. К.: Генеза, 2004. 496 с.
7. Зашкільняк Л. Вступ до методології історії. Львів: ЛОИМІО, 1996. 96 с.
8. Куций І. Українська науково-історична думка Галичини (1830 1894 pp.): рецепція національної історії. Тернопіль: Джура, 2006. 220 с.
9. Куций І. Цивілізаційні ідентичності в українській історіографії кінця ХVІІІ початку ХХ ст.: між Слов'янщиною та Європою: Монографія Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 480 с.
10. Колесник І. Українська історіографія (ХVІІІ початок ХХ століття). К.: Генеза, 2000. 256 с.
11. Кондратюк К. Українська історіографія ХІХ початку ХХ століть: основні напрями і концепції. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 242 с.
12. Масненко В. Історична думка та націотворення в Україні (кінець ХІХ перша половина ХХ ст.). Київ; Черкаси: Відлуння Плюс, 2001. 440 с.
13. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. Острог, 2009. 526 с.
14. Яремчук, В. Українська історіографія: суспільно-політична історія: посібник. Острог, 2017. 286 с.

Додаткова

1. Абросимова С. Археографічний аспект в епістолярній спадщині академіка Д.І.Яворницького// [www.ukrterra.com](https://www.google.com/search?q=https%3A%2F%2Fwww.ukrterra.com).ua/researches/23/abrosymova.htm
2. Алексієвець М., Зуляк І. Діяльність «Просвіти» в національно-культурному відродженні Східної Галичини (1868 1914). Тернопіль, 1999. 184 с.

3. Алексієвець М. Савенко В. Роль Наукового товариства ім. Т. Шевченка в українському національному відродженні (друга половина XIX початок XX ст.). Тернопіль, 1999. 188 с.
4. Аркуша О., Мудрий М. Русофілство в Галичині в середині XIX на початку XX ст.: генеза, етапи розвитку, світогляд // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 34. Львів, 1999. С. 231 268.
5. Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX століття/ За ред. Л.Зашкільняка і Є.Матерніцького. Львів; Жешув, 2006. 496 с.
6. Баженов Л. Становлення і розвиток історичного краєзнавства Правобережної України (кінець XVIII перші десятиріччя XX ст.): Автореф. дис... докт. іст. наук. К., 1996. 34 с.
7. Баженов Л. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали. Кам'янець-Подільський, 1993. 480 с.
8. Бандрівський М. Археологічні зацікавлення Івана Вагилевича // Шашкевичіана. Нова серія. Вип. 3 4. Львів; Вінніпег, 2000. С.137 140.
9. Білокінь С. Чи маємо ми історичну науку? // Наше минуле: Журнал незалежної історичної думки. К., 1993. Ч. 1 (6). С. 4 16.
10. Бовгиря А. Пам'ятки історичної думки Гетьманщини у складі рукописних збірників XVIII початку XIX ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2004.
11. Бондаренко Г. Історичне пізнання: питання теорії і практики. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 1998. 228 с.
12. Борчук С. Галицькі землі в археологічних студіях Ісидора Шараневича // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. 1. Івано-Франківськ, 1999. С. 13 20.
13. Борчук С. Громадсько-культурна та наукова діяльність Ісидора Івановича Шараневича (1829 1901 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук. Чернівці, 1999. 20 с.
14. Борчук С. Ісидор Шараневич в оцінці Івана Франка // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. Вип. 5 6. Івано-Франківськ, 2001. С. 133 139.
15. Борчук С. Проблеми історії Галицько-Волинської держави та княжого Галича в працях Ісидора Шараневича // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. Вип. 3. Івано-Франківськ, 1999. С. 71 75.
16. Борчук С., Гаврилів Б., Грабовецький В. Історико-краєзнавчі дослідження Ісидора Шараневича. Коломия: Вік, 1997. 39 с.
17. Бойчук З., Гаврилів Б. Прикарпаття в історико-краєзнавчих дослідженнях Івана Вагилевича. Івано-Франківськ, 1996. 40 с.
18. Ващенко В. Лекції з історії української історичної науки другої половини XIX початку XX століття (М.І. Костомаров, В.А. Антонович, М.С. Грушевський). Дніпропетровськ, 1998.
19. Винар Л. Українське історичне товариство: 1965 – 2000. Чернівці, 2000.
20. Водотика С. Нариси історії історичної науки УРСР 1920-х років. К. Херсон, 1998.
21. Гаврилів Б. Галицьке краєзнавство. Ч. 1.: Історичні дослідження на Прикарпатті в XIX поч. XX ст. Коломия: Вік, 1997. 166 с.
22. Гаврилів Б. Краєзнавці Прикарпаття (XIX поч. XX ст.) // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Івано-Франківськ, 1999. Вип. I. С. 180 190; Вип. II. С. 181 188.
23. Гаврилів Б. Розвиток українського історичного краєзнавства на Прикарпатті (XIX початок XX ст.): Автореф. дис... канд. іст. наук. Чернівці, 1996. 24 с.
24. Гаврилів Б., Бойчук З. Прикарпаття в історико-краєзнавчих дослідженнях Івана Вагилевича // Шашкевичіана. Нова серія. Вип. 3 4. Львів; Вінніпег, 2000. С. 141 153.
25. Гелей С. Наукова та громадська діяльність Ісидора Шараневича // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 9. Львів, 2001. С. 320 331.
26. Гермайзе О. М. Драгоманов в українській історіографії // Філософська і соціологічна думка. 1991. №10.

27. Гирич І. Державницький напрям і народницька школа в українській історіографії (на тлі стосунків Михайла Грушевського і В'ячеслава Липинського) // Михайло Грушевський і українська історична наука. Збірник матеріалів конференцій. Львів, 1999. С. 47 64.
28. Гирич І. «Народництво» та «державництво» в українській історіографії: проблема змістовного наповнення понять // Молода нація. 2000. № 4. С. 5 30 // www.smoloskyp.kiev.ua/docs/hyrych.htm
29. Гирич І. Організація М. С. Грушевським археографічної роботи у львівський період життя й діяльності (1894 1914 рр.) // Український історичний журнал. 1997. № 1. С. 72 86.
30. Гирич І. Чи суперечить національний міф історичній правді? // Українська історична дидактика: Міжнародний діалог: Збірник наукових статей. К., 2000. С. 47 54.
31. Гломозда К. Стан української історіографії та визначення її ролі в сучасному суспільстві // МАГІСТЕРІУМ. Випуск 17. Історичні студії . К., 2004. С. 81 91 // library.ukma.kiev.ua/e-lib/Mahisterium/MAG_ISSUE17_2004_history/13_glomozda_kyu.pdf
32. Гломозда К. Українські ідентичності в історіографічних рефлексіях // Агора: подолання розбіжностей розвиток особистостей. Вип. 4. К.: Стилос, 2006. С. 103 109// www.kennan.kiev.ua/kkp/content/publications/Agora4.pdf
33. Головка В. Криза сучасної української історичної науки: теоретичний та історіографічний контекст: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. Дніпропетровськ, 2000. 19 с.
34. Гольберг М. «Руська трійця» і проблеми типології слов'янського романтизму // Шашкевичіана. Нова серія. Вип. 3 4. Львів; Вінніпег, 2000. С. 568 570.
35. Гоцуляк В. М. Грушевський і українська історична наука (1880-ті рр. XIX початок XX ст.): історіографія проблеми: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. Дніпропетровськ, 1999. 32 с.
36. Грабовецький В., Королько А. Антон Петрушевич дослідник історії Галичини. Івано-Франківськ, 2001. 75 с.
37. Грабовецький В. Галицька земля XV століття у працях Ісидора Шараневича // Тези доповідей та повідомлень науково-теоретичної конференції, присвяченої 500-річчю початку селянського повстання на Прикарпатті під проводом національного героя Мухи. Івано-Франківськ, 1990. С. 20 23.
38. Григорук Н. Микола Чубатий як історик України. Тернопіль, 2003.
39. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX XX століття. К.: Генеза, 1996. 360 с.
40. Грицак Я. Українська історіографія. 1991 2001: десятиліття змін // Україна модерна. Київ; Львів, 2005. Ч. 9. С. 43 68.
41. Грицак Я. Чи була школа Грушевського? // Михайло Грушевський і українська історична наука. Збірник матеріалів конференцій. Львів, 1999. С. 162 171.
42. Грицак Я. «Яких то князів були столиці в Києві?..» : до конструювання історичної пам'яті галицьких українців у 1830 1930-і роки // Україна модерна. Ч. 6. Львів, 2001. С. 77-95.
43. Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. К.: Либідь, 1993 1995. Т. 1 6 // izbornyk.org.ua/hrushukr/hrushe.htm
44. Губицький Л. Дослідження історії Росії в Історичному товаристві Нестора-літописця (1827 1931 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2003. 20 с.
45. Данилюк Д. Історична наука на Закарпатті (кінець XVIII перша половина XX ст.). Ужгород: Патент, 1999. 352 с.
46. Дашкевич Я. Дорогами української Клію (про становище історичної науки в Україні) // Україна в минулому. Київ; Львів, 1996. Вин. 8. С. 54 63.
47. Дашкевич Я. Стан і напрями джерелознавчих та історіографічних досліджень історії України (Друга половина XIX XX ст.): Доповідь про друковані праці, подана на здобуття наукового ступеня д-ра історичних наук. К., 1994. 52 с.

48. Дем'ян Г. Іван Вагилевич історик і народознавець. Київ: Наукова думка, 1993. 152 с.
49. Дорошенко Д. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Право. Київ: Українознавство, 1996. 257 с.
50. Ейдос: Альманах теорії та історії історичної науки / Гол. ред. В.Смолій; відп. ред.. І.Колесник. Вип 1. К.: Ін-т історії України НАН України, 2005.
51. Єфремов С. Історія українського письменства. К.: Феміна, 1995. 688 с.
52. Заболотна М. Археографічна діяльність та джерелознавчі студії І.П. Крип'якевича: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2005. 19 с.
53. Забужко О. Деміфологізація історії // Слово і час. 1991. № 3. С. 36-40.
54. Зашкільняк Л. Вступ до методології історії. Львів: ЛОНМІО, 1996. 96 с.
55. Зашкільняк Л. Історіографічна творчість Михайла Грушевського на тлі європейської історичної думки кінця XIX початку XX ст. // Михайло Грушевський і українська історична наука. Львів, 1999. С. 31-46.
56. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів: Львівський державний університет ім. І. Франка, 1999. 224 с.
57. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Львів, 2007.
58. Журба О. Історія археографії як наукова проблема та вивчення історіографічного процесу // ukrterra.com.ua/researches/23/gurba.htm
59. Журба О. Київська археографічна комісія 1843 – 1921. К.: Наукова думка, 1993. 187с.
60. Журба О. Становлення української археографії: Люди, ідеї, інституції. Дніпропетровськ, 2003.
61. Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 8. Львів, 2001.
62. Історія української культури: У п'яти томах / Редкол. Б.Патон (голова) та ін. Т. 1-4 (2). К.: Наукова думка, 2001-2005.
63. Історична наука на порозі XXI ст.: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. (м. Харків, 13-17 листопада 1995 р.). Харків, 1995. 356 с.
64. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. К.: Вища школа, 2002. 432 с.
65. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. 520 с.
66. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. К.: Генеза, 2004. 496 с.
67. Калакура Я. Українські історики на шляху до соборності національної історіографії // Вісник Київського національного університету. Серія «Історія». Вип. 54. К., 2001. С. 10-14.
68. Капітан Л. «Український історичний журнал» у контексті дослідження історії України XIV середини XVII ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. Дніпропетровськ, 2000.
69. Касьянов Г. Націоналізація історії та образ Іншого // Критика. 2006. Ч. 1-2.
70. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX – XX ст.: Соціально-політичний портрет. Київ, 1993.
71. Касьянов Г. Ще не вмерла українська історіографія // Критика. № 4 2002
72. Кінан Е. Російські історичні міфи. К.: Критика, 2001.
73. Киричук О. Львівський Ставропігійський інститут у громадському житті Галичини другої половини XIX початку XX ст. Львів: Логос, 2001. 152 с.
74. Когут З. Коріння ідентичності: Студії з ранньомодерної та модерної історії України. К.: Критика, 2004. 352 с.
75. Козуб Л. М.П. Драгоманов дослідник історії суспільно-політичного руху XIX століття в Україні: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2002. 20 с.
76. Колесник І. Українська історіографія (XVIII початок XX століття). К.: Генеза, 2000. 256 с.
77. Колесников К. Українська історична наука та історіософія на рубежі XIX XX століть: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. Дніпропетровськ, 1999. 18 с.

78. Кондратюк К. Українська історіографія XIX початку XX століть: основні напрями і концепції. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 242 с.
79. Королько А. Громадсько-політична та наукова діяльність Антона Петрушевича: Автореф. дис... канд. іст. наук. Чернівці, 2002. 20 с.
80. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. Чернівці: Золоті литаври, 1999. 520 с.
81. Кравченко В. Нариси з української історіографії епохи національного Відродження (друга половина XVIII середина XIX ст.). Харків: Основа, 1996. 376 с.
82. Крайній К. Дослідження церковної історії в Київському Церковно-історичному та археологічному товаристві 1872 1920 рр.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2004. 16 с.
83. Круглашов А. Драма інтелектуала: політичні ідеї Михайла Драгоманова. Чернівці: Прут, 2000. 486 с.
84. Куций І. Українська науково-історична думка Галичини (1830 1894 рр.): рецепція національної історії. Тернопіль: Джура, 2006. 220 с.
85. Куций І. Цивілізаційні ідентичності в українській історіографії кінця XVIII початку XX ст.: між Слов'янщиною та Європою: Монографія Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 480 с.
86. Куций І. Проблема «руської» етнонаціональної ідентичності в науково-історичній спадщині Дениса Зубрицького // Наукові записки Тернопільського державного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. Вип. 2. Тернопіль, 2005. С. 20 27.
87. Куций І. Денис Зубрицький в українському історіографічному процесі Галичини // Українська історична біографістика: забуте і невідоме. Ч.1. Тернопіль: Лілея, 2005. С. 41 60.
88. Куций І. Олександр Барвінський: внесок в українську історіографію Галичини // Наукові записки Тернопільського державного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. Вип. 1. Тернопіль, 2002. С. 169 174.
89. Куций І. Українофільсько-народовська течія галицької науково-історичної думки XIX ст.: генеза історичної свідомості // III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу». Доповіді та повідомлення: В 3-х т. Луцьк, 2007. Т. 1. С. 128 133.
90. Куций І. Галицьке русофільство XIX ст.: генеза історичної свідомості // Історичний журнал. Київ, 2006. № 6 (30). С. 72 83 // [www.ukrterra.com](https://www.google.com/search?q=https%3A%2F%2Fwww.ukrterra.com).ua/chronology/9/kucyj_rusofily.htm.
91. Куций І. Денис Зубрицький // Історіографічні дослідження в Україні. Вип.15: Визначні постаті української історіографії XIX XXст. К., 2005. С. 3 34.
92. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX початок XX століття). К.: Стилос, 2001. 585 с.
93. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т.1. К.: Основи, 1994.
94. Масненко В. Історична думка та націотворення в Україні (кінець XIX перша половина XX ст.). Київ, Черкаси: Відлуння Плюс, 2001. 440 с.
95. Масненко В. Історична думка у процесі розвитку національної свідомості українців (кінець XIX перша третина XX ст.): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06. К., 2002. 42 с.
96. Масненко В. Історичні концепції М.С. Грушевського та В.К. Липинського: Методологічний і суспільно-політичний виміри української історичної думки 1920-х років. Київ; Черкаси: Брама ІСЕУП, 2000. 284 с.
97. Матисякевич З. Український історик Яків Головацький. Львів: Літопис, 2002. 154 с.

98. Міжнародний Науковий Конгрес «Українська історична наука на порозі XXI століття». (Чернівці, 16-18 травня 2000): Доп. та повідомл. / Укр. історич. т-во; Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича; Відп. ред.: Л. Винар, Ю. Макар. Чернівці: Рута, 2001. Т. 1-4.
99. Мішуков О. «Історія Русів» у європейському контексті: Автореф. дис... докт. філол. наук. Львів, 2000. 32 с.
100. Михайло Грушевський і українська історична наука. Матеріали конференцій / За ред. Я.Грицака, Я.Дашкевича. Львів, 1999. VI+378 с.
101. Мишанич Я. «Історія русів»: історіографія, проблематика, поетика. К., 1999.
102. Молода нація: Альманах. № 1 (22): Микола Костомаров (1817-1885). До 185-річчя від дня народження. К. 2002.
103. Молода нація: Альманах. № 1 (30): Пантелеймон Куліш (1819-1897). К. 2004.
104. Образ Іншого в сусідніх історіях: міфи, стереотипи, наукові інтерпретації: (Матеріали міжнародної наукової конференції). К., 2008. 264 с. // litopys.org.ua/pdf/obraz_konf_2005.pdf
105. Оглоблин О. Українська історіографія: 1917-1956. К., 2003. 252 с.
106. Оглоблин О. Студії з історії України: Статті і джерельні матеріали/ За ред. Л.Винара. Київ; Нью-Йорк; Торонто, 1995. 419 с.
107. Острянюк А. Ніжинська історична школа кінця XIX першої третини XX ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2001. 19 с.
108. Нагірняк О. Нариси з історії українознавства у Наддніпрянській Україні (остання чверть XIX ст. 1917 р.). К.: ПП Сергійчук М.І., 2007. 652 с.
109. Палієнко М. «Киевская старина» у громадському та науковому житті України (кінець XIX початок XX ст.). К.: Темпора, 2005. 384 с.
110. Питання історії, історіографії, джерелознавства та архівознавства Центральної та Східної Європи. Зб.наук. праць. К.; Чернівці, 1997.
111. Пінчук Ю. Микола Іванович Костомаров. К.: Наукова думка, 1992. 232 с.
112. Потульницький В. Історія української політології (Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці). К., 1992. 232 с.
113. Потульницький В. Проблема регіоналізму в українській політичній та історичній думці другої половини XIX першої половини XX ст. (на прикладі образу Галичини) // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 35-36. Львів, 2000. С. 150-167.
114. Потульницький В. Україна і всесвітня історія. Історіософія світової та української історії XVII-XX століть. К.: Либідь, 2002. 480 с.
115. Похила Л. Історичні погляди П. Куліша: Автореф. дис... канд. іст. наук. Одеса, 1998. 17 с.
116. Прицак О. Що таке історія України // Слово і час. 1991. № 1-4. С. 53-60.
117. Присяжнюк Ю. Ментальність і ремесло історика: Методологічна парадигма селянознавчих студій в Україні на зламі XX-XXI ст. Черкаси: Вертикаль, 2006. 122 с.
118. Проблеми дослідження історії України: Перший круглий стіл істориків. Львів, 1993.
119. Реєнт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. істор. журн. 1999. № 3. С. 3-22 // history.org.ua/journal/1999/3/1.pdf
120. Савенко В. Роль Наукового товариства ім. Шевченка в українському національному відродженні (друга половина XIX ст. початок XX ст.): Автореф. дис... канд. іст. наук. Чернівці, 1997. 24 с.
121. Самойленко О. Методологія історії та історіографія у науковій спадщині вчених Ніжинської вищої школи (друга пол. XIX поч. XX ст.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2000. 19 с.
122. Світлична В. О.П.Оглоблин як історик народного господарства України: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2003.
123. Ставинський В. Київ і київське літописання в XIII столітті. К.:Києво-Могилянська академія, 2005. 107 с.

124. Стельмах С. П. У пошуках утраченої правди: теоретичні дискусії в сучасній українській історіографії // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Історія. 2002. Вип. 63 64.
125. Таран Л. Провідні тенденції світової історіографії в XX ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки // Укр. іст. журн. 1999. № 1. С. 85 91 // history.org.ua/journal/1999/1/7.pdf
126. Тельвак В. Михайло Грушевський дослідник української історіографії: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2004.
127. Тельвак В. Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського (кінець XIX початок XX століть). Дрогобич, 2000.
128. Стельмах С. Історична думка і методологія історії в Україні (XIX початок XX ст.): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06. К., 2005. 33 с.
129. Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX початок XX століття). К., 2005.
130. Удод О. Роль історичної науки та освіти у формуванні духовних цінностей українського народу: 1920 30-і рр.: Автореф. дис... д-ра. іст. наук. Дніпропетровськ, 2000. 35 с.
131. Україна модерна. Число 9: Матеріали наукового семінару «Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти». Київ; Львів: Критика, 2005. 384 с.
132. Українська історична біографістика: забуте і невідоме / За ред. М.Алексієвця. Ч.1. Тернопіль: Лілея, 2005. 352 с.
133. Українська історична біографістика: забуте і невідоме / За ред. М.Алексієвця. Ч.2. Тернопіль: В-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2008. 244 с.
134. Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст./ За ред.. М. Телус та Ю. Шаповала. К.: Генеза, 2000. 368 с.
135. Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми: Колективна монографія/ За ред. Л. Зашкільняка. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. 406 с.
136. Ульяновський В., Короткий В. Володимир Антонович: образ на тлі епохи. К., 1997.
137. Федорів І. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX перша половина XX ст.). Тернопіль, 2001. 127 с.
138. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль: «Феміна», 1994. 480 с.
139. Шевченко А. М. Н. Петровський та його внесок в українську історичну науку 20-х початку 50-х рр. XX століття: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. Дніпропетровськ, 2003. 18 с.
140. Штрихи до наукового портрета Михайла Драгоманова: Збірник наукових праць / За ред. Р. Міщук. К.: Наукова думка, 1991. 248 с.
141. Шкільна історія очима істориків-науківців: Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / Упоряд. та ред. Н.Яковенко. К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2008. 128 с.
142. Юркова О. В. Документи про створення і перші роки діяльності Інституту історії України АН УРСР 1936-1941 / НАН України. Ін-т історії України. К., 2001. 210 с.
143. Юсова Н. Генеза концепції давньоруської народності в історичній науці СРСР: 1930-і перша половина 1940-х рр.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 2004. 21 с.
144. Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 376 с.
145. Яковенко Н. До питання про методологію вивчення історії України // Генеза: Філософія. Історія. Політологія. 1996. № 1(4). С. 118 123.

146. Яковенко Н. Кілька спостережень над модифікаціями українського національного міфу в історіографії // Дух і літера. 1998. № 3 4. С. 113 124.// ukrhistory.narod.ru/texts/yakovenko-5.htm
147. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 3-тє вид., перероблене та розшир. К.: Критика, 2006. 584 с.
148. Яковенко Н. Одна Клію дві історії // Критика. 2002, № 12 (62).
149. Яковенко Н. Паралельний світ: Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI XVII ст. К.: Критика, 2002. 416 с.
150. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. Острог: Вид-во Національного університету — Острозька академія, 2009. 526 с.
151. Яремчук В. Призабуті постаті української історіографії XX століття: Біоісторіографічні нариси. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2002. 165 с.
152. Яремчук В. П. Проблеми історичної науки в працях Я.П. Кіся: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. К., 1998. 16 с.
153. Ясь О. Державницька традиція в українській зарубіжній історичній науці 1945 1991 рр.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. — К., 2000.
154. Ясь О. В. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX 80-ті роки XX ст.). Частини 1 2. Київ, 2014.

13. Інформаційні інтернет-ресурси

1. Репозитарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/>
2. Інститут історії України. Режим доступу: <http://history.org.ua/uk>
3. Інститут народознавства НАН України. Режим доступу: <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000288>
4. Міжнародна асоціація українців. Режим доступу: <http://www.mau-nau.org.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Україніка – електронна бібліотека НБУВ. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
7. Український інститут національної пам'яті. Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/>
8. «Україна Модерна» – міжнародний інтелектуальний часопис (студії пам'яті, деколонізація, історія війни). Режим доступу: <https://uamoderna.com>
9. Historians.in.ua – професійна мережа істориків України. Режим доступу: <http://historians.in.ua>
10. Bellingcat – методи OSINT-верифікації цифрових джерел. Режим доступу: <https://www.bellingcat.com>
11. LIBRARIA – цифровий архів української періодики. Режим доступу: <https://libraria.ua>

14. Перелік рекомендованих ресурсів

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти. Результати визнаються за наявності сертифіката або звіту про самоосвіту за рішенням кафедри.

Академічна доброчесність та етика дослідника:

Онлайн-курс «**Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів**» (Платформа *Prometheus*). Курс розкриває інструменти уникнення плагіату та культуру наукового цитування: prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2
Спеціалізація «**AcademicIntegrity**» від *UniversityofAuckland* (Платформа *Coursera*). Вивчення міжнародних стандартів дослідницької етики та академічного письма: coursera.org/learn/academic-integrity

Методологія наукових досліджень та критичне мислення:

Онлайн-курс «**Наука повсякденного мислення**» (**TheScienceofEverydayThinking**) (Платформа *Prometheus / TheUniversityofQueensland*). Спрямований на деконструкцію когнітивних упереджень, що є основою внутрішньої критики історичних джерел: prometheus.org.ua/course/course-v1:UQx+Think101+2016_T2

Онлайн-курс «**UnderstandingResearchMethods**» від *UniversityofLondon* (Платформа *Coursera*). Опанування загальних методів наукового аналізу, формування дослідницьких питань та дизайну дослідження: coursera.org/learn/research-methods

Цифрова історія (DigitalHistory) та відкрита наука:

Онлайн-курс «**OpenScience**» від *TU Delft* (Платформа *edX*). Методологія організації відкритих досліджень, роботи з цифровими репозиторіями та принципами збереження наукових даних: edx.org/course/open-science-sharing-your-research-with-the-world

Ресурси проєкту «**EuropeanHistoryOnline**» (**EGO**) та платформи «**DigitalHumanitiesNow**». Інформальна освіта у сфері цифрової гуманітаристики та мережевого аналізу історичних джерел: digitalhumanitiesnow.org

Інформальна освіта (науково-методологічна самоосвіта):

Участь у науково-методологічних семінарах, лекціях та круглих столах, а також опрацювання відеоматеріалів на офіційних ресурсах академічних установ України:

Інститут історії України НАН України (Офіційний сайт та наукові публікації з методології історії): history.org.ua

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України: archeos.org.ua

15. Комунікація та етика взаємодії

Комунікація між викладачем і здобувачами освіти здійснюється під час занять, консультацій, через корпоративну електронну пошту, систему дистанційного навчання (Moodle), а також через узгоджені месенджери (для оперативних організаційних питань) виключно у робочий час із 09:00 до 18:00. Консультації проводяться згідно з затвердженим графіком або за попередньою домовленістю (очно чи у дистанційному форматі на платформах Zoom/GoogleMeet).

У разі відсутності на занятті з поважних причин здобувач освіти повинен попередити викладача особисто або через старосту групи заздалегідь (не пізніше ніж за 2 години до початку заняття) та відпрацювати пропущений матеріал у встановленому порядку згідно з графіком консультацій. Довготривала відсутність потребує документального підтвердження та узгодження індивідуального плану ліквідації академічної заборгованості.

Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів взаємної поваги, академічної доброчесності, толерантності та професійної етики. Під час спілкування очікуються коректність, відповідальність, конструктивний діалог і повага до думок інших учасників освітнього процесу.

У межах цифрового етикету під час дистанційних занять здобувачам рекомендовано вмикати відеокамери для забезпечення повноцінного інтерактивного зв'язку, вчасно доєднуватися до онлайн-зустрічей та дотримуватися регламенту виступів і дискусій. Письмова комунікація має будуватися на засадах офіційно-ділового стилю із чітким формулюванням мети звернення.